

meszelve s télen két hónapon át lakatlan volt, megbetegszik. Fifik György rozsnyói illetőségű 41 éves bánya-munkás, — lysis — a beteg, daczára annak, hogy hörgi légzés még mindég bár gyengében hallható, tomp. is van, jól érzi magát, s csak érvelésemnek engedve, munkába még nem állott. Pneumo coccusok egy izben T. b. c. bacillusok; miután fent nevezett csak 3 hónap óta dolgozik itt, s minden munkás felvétele előtt meglesz vizsgálva, felvétele alkalmával tompulattal jól emlékszem, nem *birt.* Röviden összegezve a 6-ik számú házban 7 tüdőlob, a 7-ik számú házban 4 tüdőlob fordult elő, sajnos, hogy a 11 eset közül 5 volt halálos. A tüdőlob ily módon való fellépése meggyőzhet mindenkit, hogy fertőző baj, — a fertőzés nézetem szerint csak a köpet által történik.

Török dr.-nak 1500 betege közt 1893-ban 30 tüdőlobos volt.

4. Dr. *Török* a gyermekhalálózásról a következőkben értekezik:

Már a budapesti 1885-ik évi orvosi-congressus alkalmával megkísérletem összeállítani akkori adataimat a gyermekhalálózásról és közöltem is egyebek közt a *Gyógyászat*-ban még 1885-ben, majd más szempontból az *Orvosi-Hetilap*-ban 1887-ben, az államorvosi rendszer mellett küzdve, miután a körorvosit nem találjuk czélszerűnek, mostani silány és bizonytalan fizetések mellett az illetőknek, továbbá körbábákat kívánva, legalább a mostani czédulások mellé olyanokat, a kik rendesen is díjaztatnának az illető községeoportok által. Mert úgy az akkori 7 évről (1877—84-ről) vett, mint az azóta összegyűjtött adatok (1885—93-ról) kétségtelen bizonyítékai annak, hogy *mind első ápolása a kisdedeknek, mind későbbi orvosi kezelések nagyon elégtelen.*

Ugyanis, az első 7 életévben 45—49% közt ingadozik nálunk a halottak száma évente az összes halálesetek közt; a 70-es évek táján (péld. 1860—64-ben) sem volt sokkal több, és pedig 0—10 évesek közül 50, 27% halt el, míg az azon túl elhaltak száma 49, 73% volt. Akkor 0—7 éves élőgyermek mintegy 5000 volt 28,000 élő lakos közt, 0—10 éves pedig 6700 közül. Ennyiből 31% halhatott el, mikor a halál 2094-et: 5 év alatt elragadott (Egy évben ugyan csakis ötöde esett az első tíz életévben levőkre, ennek a százaléknak de nem elég-e 6%-nál több.)

Hogy járványos bajok pusztítása, kivált a legközelebbi években a gyermekhalálózást növelte, kétségtelen; de szintoly bizonyos

az is, hogy az orvost mind ez ideig kevesen veszik igénybe 7 éven alóli gyermekeik gyógyítása végett. Ez már a *halottkémi adatokból* is kivehető. *Vegyük sorra évente ezeket járásunkból :*

Nem gyógyítottatott					
1878-ban	897	halottból	431	7 éven alóli	351 = 88, 4 százalék
1879-ben	857	"	365	" "	313 = 85, 8 "
1880-ban	921	"	392	" "	313 = 71, 7 "
1881-ben	1045	"	458	" "	379 = 82, 8 "
1882-ben	766	"	348	" "	282 = 81, 0 "
1883-ban	746	"	286	" "	195 = 64, 6 "
1884-ben	758	"	341	" "	267 = 78, 3 "
1885-ben	837	"	428	" "	236 = 55, 1 "
1886-ban	835	"	402	" "	303 = 75, 3 "
1887-ben	814	"	366	" "	296 = 80, 8 "
1888-ban	820	"	381	" "	256 = 40, 9 "
1889-ben	893	"	450	" "	313 = 69, 0 "
1890-ben	905	"	427	" "	316 = 74, 0 "
1891-ben	1010	"	449	" "	223 = 49, 6 "
1892-ben	952	"	447	" "	99 = 19, 4 "
1893-ban	836	"	421	" "	122 = 29, 0 "
Összesen	12892	"	6992	" "	4264 = 61, 0 "

1880-tól már körorvosok is lévén, 80 százalékon felül ritkán volt a 7 éven alól gyógyítás nélkül elhaltak száma, de még is sok, mikor a gyermekek $\frac{4}{5}$ -ét sem gyógyítatják néha, most sem.

Pár évtől igen javult az arány, szinte szembeszökőleg, miután birsággal sujtja a szolgabírói hivatal a 7 éven alól gyógyítás nélkül elhalt gyermekek szülőit, gyámjait, pedig egynek-egynek a büntetése alig megy egy-két frtra! Tehát kelleténél szelidebb, (az alvídéken legalább 5 frt!).

Tán ez is az oka annak, hogy rendesen beéri a köznép azzal, ha nagy beteg gyermekét az orvosnak egyszer bemutatja! Holott *a rendszeres gyógyítás utána szükséges arra, hogy több siker legyen kimutatható. Járványban különösen elkerülhetlen az! De ilyenkor nem igen küldenek rendesen orvosért, sőt inkább mindenki ingyen gyógyítást vár.* Az állam sem ad nyugdíjat, mérföld (kilometer) pénzt ember-orvosnak, hanem egyenesen járványorvosul küldi ki őt. Pedig mindenkire rá fér az; a nélkül éppen járvány idején — *legnagyobb munka időben!* — *lesz kevés a kereset, a mi igen is jellemzi helyzetünket tarthatlanságát!* Azért a sok helyváltoztatás.

Sajnos! *államosítás esetére* is alig várhat az orvos jobb jövőt.

Legalább az országos közegészségügyi tanácsnak pár év előtt tett 52 kérdésére adott őszinte feleleteink után sem ígértek többet a 30 kros különdíjknál! Járványban pedig sok dolgot adnak, de annak valamikép megfelelő jutalmat egy hamar nem is készülnek adni. Az ifju nemzedéket e mellett költséges tisztí s törvényszéki vizsgák letetésére kötelezik, kárpótlás reménye nélkül.

Igazán csoda! hogy ennyien vagyunk, és maradunk az orvosi pályán, mely sokkal tövisesb akármelyik másnál és már „*non dat opes.*“

Ugyancsak dr. *Török* az 1893-ik évben előfordult megbetegedésekről a következőkben közli észleleteit:

1893-ban volt 1487 betegem. Közöttük: több $\frac{1}{3}$ -ánál a vasutnál alkalmazottak közt, mint pályaeorvosnak, *légzőszervi baj* vagy 400, ezek közt *idült hörghurutos* 64, *hevenyhörghurutos* 183, *höröglobos* 28, főleg gyermekeken, a kik közül 2 Putnokon morbillus után halt el baja miatt, minden (rendes) orvosi kezelés daczára. *Gégelob* 12 (pár croupos). *Gégehurut* 41. *Tüdőlob* 30. *Mellhártyalob* 12 (egyik *Bánrévén*, exsudativ; hasznos volt itt a natr. salicyl-ír külsőleg a jodtinct. fölcsetelés). *Tüdögümös* és *vérköpös* 16. *Pertussis* is vagy 7.

II. *Sziv, vér és nyirkmirigy s érbajjal* vagy 30-at észleltem. *Szivdobogást* 13-at, stenocardiásat egyet, nyirkmirigy lobosat 9-et, májdaganatút 6-ot, (közülök egy gyermeknek veleszül. syphilissé vált, egy másíknak, vasuti munkásnak iszákoság okozta baját.

III. *Emésztésszervi* bajút vagy 340-et, köztük pár *fültőmirigylobos* volt. *Szájlobos* 16. *Toroklobos* 56. *Dyphtheritises* 17. *Gyomorés bélzsábás* 70. *Székszorulásban* levő 28. *Gyomorhurutos* 44. *Bélhurut* felnőtton 26-szor, gyermekeken 54-szer volt. *Vérhas* négyen (S.-Kesziben, Sztárnyán, Abafalán, Tornallyán). *Hashártyalob és izgalom* 3-on. *Sérv* 5-ön.

IV. *Húgyszervi baj* 37 esetben, köztük 13 albuminuria, 6 cystitis, 10 blennorrhoea ureth, 8 vaginalis.

V. *Ivarszervi baj* 70, köztük 3 emlőlob, 5 lágy sankér, 5 orrhűdés, 4 dysmenorrhoea histeralgica, 4-en *endometritis* (köztük egy gomorrhoeica, egy halálos puerperalis Jolsván, melyhez tüdőlob is társult). 7 perimetritis, 1 méhfibroid (Pelsüczön), 12 méhvézés, 11 pedig kifejezett abortus (egyét retroversio uteri idézett elő Alsó-